

B78
Lessen en effecten programma
Kosten Effectieve Maatregelen Overijssel

Manus Barten
(DHV, unit Mobiliteit)

Geertje Hegeman
(DHV, unit Mobiliteit)

Peter van Hoek
(provincie Overijssel)

Samenvatting

Het Kosten-Effectieve Maatregelen (KEM) programma is ontwikkeld in 2004 als antwoord op een stagnerende invoering van Duurzaam Veilig. Het grootste deel van het programma is inmiddels afgerond en wordt nu integraal geëvalueerd. Vooruitlopend op de resultaten van deze evaluatie kan worden gesteld:

- Het programma is zonder meer succesvol geweest in de realisatie. Het geplande maatregelprogramma in 2004 is vrijwel volledig uitgevoerd. Gedurende de looptijd zijn maatregelen toegevoegd.
- Met 28% minder ernstige slachtoffers in 2009 is de beoogde verkeersveiligheidsdoelstelling van het programma vermoedelijk gehaald. Van de meeste maatregelen is het effect inmiddels aangetoond of aannemelijk gemaakt.

Vanuit deze observatie gaan wij graag de discussie aan over het thema: waaraan moet een succesvol verkeersveiligheidsprogramma op provinciaal of regionaal niveau voldoen? Wij denken dat de ervaringen van het KEM programma een bijdrage leveren aan het beantwoorden van deze vraag.

Trefwoorden

KEM Overijssel, Duurzaam Veilig, kosten-effectief

Achtergrond KEM: veiligheid met oog voor proportie en context van het probleem

Het ontstaan van het KEM programma is nauw verbonden met de implementatie van Duurzaam Veilig in Overijssel in de jaren voor 2004. In die periode is in Overijssel een wegencategoriseringplan opgesteld en heeft de provincie zich voorgenomen dit weg voor weg te implementeren volgens de (Duurzaam Veilige) CROW richtlijnen. Dit proces is vastgelopen in de planfase van de ombouw van de eerste stroomweg, de N340. In de daaropvolgende evaluatie werden de volgende oorzaken gevonden:

- Er zijn te weinig financiële middelen om het wegencategoriseringplan volledig volgens richtlijnen te implementeren binnen een redelijke termijn.
- Op het niveau van een individueel wegproject lijken de maatschappelijke baten van een herinrichting, volledig conform de ontwerprichtlijnen, - te klein in verhouding tot de kosten en de impact van de inpassing.
- Het maatschappelijk draagvlak voor de implementatie van Duurzaam Veilig komt onder druk te staan door (slepende) procedures en te weinig aandacht voor andere beleidsdoelen zoals bereikbaarheid .

Vanuit deze observaties zijn een aantal aanbevelingen gedaan waar later het KEM programma op is gebouwd. Een programma met de volgende kenmerken:

- Goedkope, effectieve en relatief kleinschalige maatregelen gericht op grootste ongevalgroepen (denk aan: bermverharding, herkenbare kruispunten door een middengeleider, algehele uitrol van herkenbaarheidkenmerken).
- Veel kilometers kleinschalige maatregelen in plaats van op enkele wegen een ideaalplaatje.
- Maatregelen alleen daar nemen waar het ongevalbeeld daartoe aanleiding geeft.
- Vlot uitvoerbare maatregelen binnen het bestaande wegprofiel met een tijdshorizon van 5 jaar.
- Oog voor andere belangen. Een maatregel heeft oog voor de proportie van het veiligheidsprobleem ter plaatse en de impact op doorstroming, landschap, en belangen van aanwonenden.

Stelling 1: Zonder uitvoering geen effect

Een programma is alleen effectief als het kan worden uitgevoerd. Een aanpak zonder voldoende middelen, politieke steun of maatschappelijk draagvlak is per definitie niet effectief.

Het KEM programma is ontstaan vanuit een aanpak die vastliep in een tekort aan middelen en draagvlak. Hierop is dan ook geanticipeerd. Terugkijkend valt op hoe vlot het programma is uitgevoerd: geen langdurende politieke en maatschappelijke discussies, geen uitlopende plannings, geen grootschalige wijzigingen, geen langlopende bezwaar- en beroepprocedures, geen emotionele discussies.

Een ieder met ervaring in het realiseren van infrastructurele maatregelen weet dat het ook anders kan. Terugkijkend is de waardevolle ervaring dat een focus op effectieve en snel uitvoerbare maatregelen ruimte geeft om minstens net zoveel rekening te houden met de context van het programma.

Stelling 2: een aantal sturende principes houden een programma op koers

Uitvoering van beleid is weerbarstig. Op de geplande locatie voor bermverharding ligt een essentiële waterloop. De wegbreedte is net te beperkt voor de herkenbaarheidkenmerken en meer breedte vergt grondaankopen en compenserende maatregelen. In Overijssel is met deze afwegingen pragmatisch omgegaan. De beoogde ambitie is gehaald doordat vastgehouden werd aan enkele sturende principes (kosteneffectief, proportioneel, herkenbaar voor de weggebruiker, de vastgestelde wegencategorisering). Dit zorgt ervoor dat er bij de uitvoering voldoende ruimte ontstaat voor innovaties en om in te spelen op de omgeving terwijl wel herleidbaar blijft naar de veiligheidsdoelstelling. Het programma en de doelstelling ervan verwatert niet.

Stelling 3: een curatieve aanpak is aantrekkelijk

Het KEM programma is in twee opzichten curatief van aard. Het is gericht op dominante ongevalsgroepen en de maatregelen worden ingezet op locaties waar het ongevalbeeld daar aanleiding toe geeft. Dit laatste aangevuld met het uitgangspunt dat maatregelen de herkenbaarheid van wegsituaties moeten vergroten. Deze aanpak heeft belangrijke voordelen:

- het sluit aan bij de doelstelling (ongevalreductie);
- het vergroot de kosteneffectiviteit;
- het sluit aan bij de beleving van de weggebruiker;
- het zorgt voor een overtuigend verhaal (deze bomen moeten gerooid want in die bogen gebeuren frequent ongevallen).

Stelling 4: succes genereert middelen: de koek is niet voor iedere aanpak even groot

Bij de aanpak van verkeersonveiligheid lijkt het vaak alsof doelstelling en middelen gegeven zijn waarbij op beleidsniveau een optimale aanpak gekozen kan worden. De praktijk van KEM leert dat dit niet zo hoeft te zijn. Een programma dat goed te verkopen is aan weggebruiker, omwonende en vertegenwoordigde burger genereert steeds meer momentum en daarmee middelen. Er is een verhaal dat op draagvlak kan rekenen, er wordt gerealiseerd, de effecten worden zichtbaar, het verhaal wordt weer beter uitlegbaar, enzovoort. Juist het curatieve karakter en de aandacht voor *proportie - we doen het alleen daar waar nodig is en kijken ook naar andere belangen* - helpt programma en maatregelen te onderbouwen.